

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty PSYb2780

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Brno, 22. března 2021

Osnova kurzu

□ Úvodní lekce - samostudium

- ❖ práce s informacemi - informační a post-informační společnost, informační gramotnost
- ❖ psaní odborných (závěrečných) prací
- ❖ informační zdroje - typy, licencované zdroje, kde hledat?

□ Seminář 1 - praktická práce s elektronickými informačními zdroji

- ❖ základy vyhledávacích technik
- ❖ tvorba rešeršního dotazu
- ❖ praktické vyhledávání v oborových databázích

□ Přednáška citace, citování, plagiátorství

- ❖ základní terminologie, citační styl APA
- ❖ základy citování jednotlivých druhů dokumentů
- ❖ citační software, zvláštnosti citování

□ Seminář 2 - praktická práce s elektronickými informačními zdroji

- ❖ nadstavbové nástroje a "vědecké sociální sítě"
- ❖ databáze elektronických knih, e-knihy

Cíl a smysl předmětu

- ❑ rychle a efektivně najít téměř cokoliv - minimálně vědět **kde hledat**
- ❑ **kreativně pracovat s klíčovými slovy**
- ❑ ověřit si **kvalitu a relevantnost** zdroje
- ❑ **citovat podle APA**
- ❑ **nebát se žádné seminárky ani bakalářky!**
- ❑ ... no a když to nepůjde, tak se ozvete 😊

Podmínky absolvování předmětu

Zápočet

- ❑ **povinná účast** na **všech** přednáškách a seminářích (**3 lekce online výuky a 1 hodina samostudia** 😊)
- ❑ vypracování **3 dílčích praktických úkolů a závěrečné rešerše**
- ❑ nebude žádný závěrečný test

Setkání	Termín	Čas	Forma
Úvodní lekce	od 22. 3. do 28. 3.	Kdykoli 😊	samostudium
Praktický seminář 1	1. 4.	8:00 - 9:40	online - MS Teams
Přednáška citace	8. 4.	8:00 - 9:40	online - MS Teams
Praktický seminář 2	15. 4.	8:00 - 9:40	online - MS Teams

Práce s informacemi

*"Information these days seems to be everywhere. But rather than making research easier, this has made it harder, because when doing research you don't just have to find **any** information, you have to find the **right** information."*

Zdroj: Fishscale of Academicness

Informační společnost

- ❑ Založená na informacích a znalostech
- ❑ Zásadní role přístupu k informacím
- ❑ Problémy při práci s informacemi:
 - ❖ **velké množství**
 - ❖ **snadná dostupnost**
 - ❖ **kvalita a relevance**
- ❑ Klíčové je **čerpat z relevantních zdrojů**
- ❑ Příští seminář - **jak zjistíme, co je relevantní zdroj a jak to ověříme?**

Post-informační společnost

Lidé jako otroci médií "media slavery"

- ❑ Zneužití pravých nebo falešných (fake events) událostí přes informační kanály - manipulace s cílem **změny pohledu lidí na konkrétní věci.**

- ❑ [Storyful](#) - světová **zpravodajská agentura pro sociální média** - 70 novinářů z celého světa ověřuje materiály v sociálních médiích a zjišťují, zda jsou příběhy pravdivé, či nikoliv.

- ❑ **Fake news, hoax, dezinformace** - více na:
 - ❖ [Zvol si info](#)
 - ❖ [Mediaguru](#)

Post-informační společnost

□ Dva typy lidí:

❖ **producenti** obsahu

❖ **konzumenti** obsahu

Facebook, Instagram - většina uživatelů pouze konzumuje

□ *Jak být méně zranitelný při konzumování obsahu?*

❖ začít ho produkovat (př. vlastní výzkum)

❖ mít vlastní pohled na svět - verbalizovat ho a používat velké množství různých zdrojů

Informační gramotnost

→ Rozpoznání informační potřeby

☐ Schopnost **informaci**:

- ❖ **nalézt** - znalost informačních zdrojů a vyhledávacích strategií
- ❖ **vyhodnotit** - užitečnost/relevance
- ❖ **použít** - pro daný účel, znalost autorského zákona, problematiky citování a plagiátorství

Jak na odbornou (závěrečnou) práci

My thesis is written in

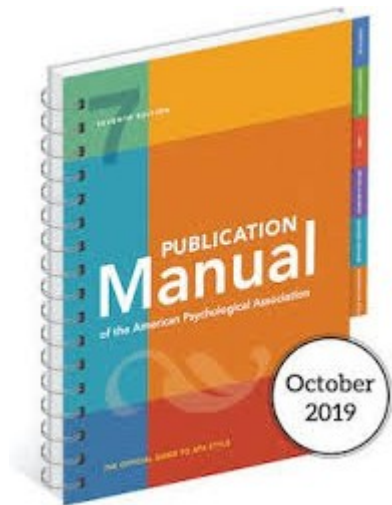

WWW.PHDCOMICS.COM

Propagační video Západočeské univerzity v Plzni

Formální základy. Co je nezbytné dodržet?

- ☐ Pokyny pro psaní závěrečných prací - základ

American Psychological Association. (2020).
Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.).

<https://doi.org/10.1037/0000165-000>

- kniha dostupná v Knihovně FSS
- signatura: B2-1537a

Jak na to 😊

☐ Začít včas

- ❖ teorie, výzkum, sběr dat, diskuse, **všechno trvá**
- ❖ urban myths jak někdo napsal bakalářku za měsíc, nevěřte jim - takové štěstí mít nemusíte

☐ Proč to píšete?

- ❖ Protože musíte? Protože chcete něčím přispět? Rozšířit poznání?
- ❖ Přemýšlíte nad publikováním?

☐ Téma

- ❖ **Musí bavit**, klidně se i osobně dotýkat - v psychologii si můžete vybírat.
- ❖ Vycházejte z toho, co vás chytlo během studia.
- ❖ Měli jste zajímavé béčko? Zajímavou seminárku?
- ❖ Mnohem lépe se začíná z něčeho než od nuly.

Základní etapy přípravy písemné práce

1. Volba tématu a strategie přípravy
2. Informační průzkum
3. Zpracování výsledků průzkumu
4. Výzkum
5. Tvorba práce
6. Příprava dokumentace
7. Příprava konečné verze práce
8. Odevzdání práce
9. Obhajoba - prezentace práce

Volba tématu

- téma vás musí **bavit** psát o něčem,
 - co znám
 - co znát chci
 - co se mě dotýká
 - co chci ovlivnit
 - co chci změnit
- musí být **dostatečně zúžené!**
- problém většiny bakalářek/seminárek je **zbytečná obecnost - práci s tématem si vysvětlíme v 1. praktickém semináři 😊**

Informační průzkum

Práce s informačními zdroji

- hledání dokumentů, které souvisí se zvoleným tématem
- základní rámec vědění** = množství zdrojů, výzkumů a studií, které v rámci vědeckého „know how“ cituje většina autorů - opakují se
- seznamy literatury** (na konci výzkumů, knih, atp.) - najdete v nich další zdroje
- Nepsali o tom už jiní studenti? Můžu je kontaktovat? Čím se můžu inspirovat?
- podívat se do **Archivu závěrečných prací**: <https://is.muni.cz/thesis/>
- na práce jiných univerzit - **Vysokoškolské kvalifikační práce**:
<https://theses.cz/>
- historické monografie a/nebo nové aktuální studie
- Europe e-theses portal**: <https://www.dart-europe.org/basic-search.php>
- vychytávky - těžko dohledatelné a/nebo placené studie

Jaké jsou možnosti získání dokumentů?

☐ Knihovna

- ❖ Výpůjčka z knihovny
- ❖ Výpůjčka/dodání dokumentu z jiné knihovny v ČR/zahraničí
MVS, MMVS
- ❖ E-prezenčka
- ❖ Copy on Demand (CoD)

☐ Databáze a internet

- ❖ Licencované databáze
- ❖ Internet (př.: Google Scholar)

Podrobněji na semináři 😊

Informační zdroje

Pozn. podrobněji budeme probírat a zkoušet na seminářích 😊

“

GETTING INFORMATION OFF
THE INTERNET IS LIKE
TAKING A DRINK FROM A
FIRE HYDRANT.

Mitchell Kapor

©quoteload.com

Backdrop image by: [Fabian Grohs](#)

Zdroj: quoteload.com

Informační zdroje

❑ Knihy

❑ Periodika

❖ odborné časopisy, magazíny

❑ Referenční díla

❖ encyklopedie, slovníky, tezaury, mapy, atlasy, bibliografie, adresáře, ročenky

❑ Další zdroje

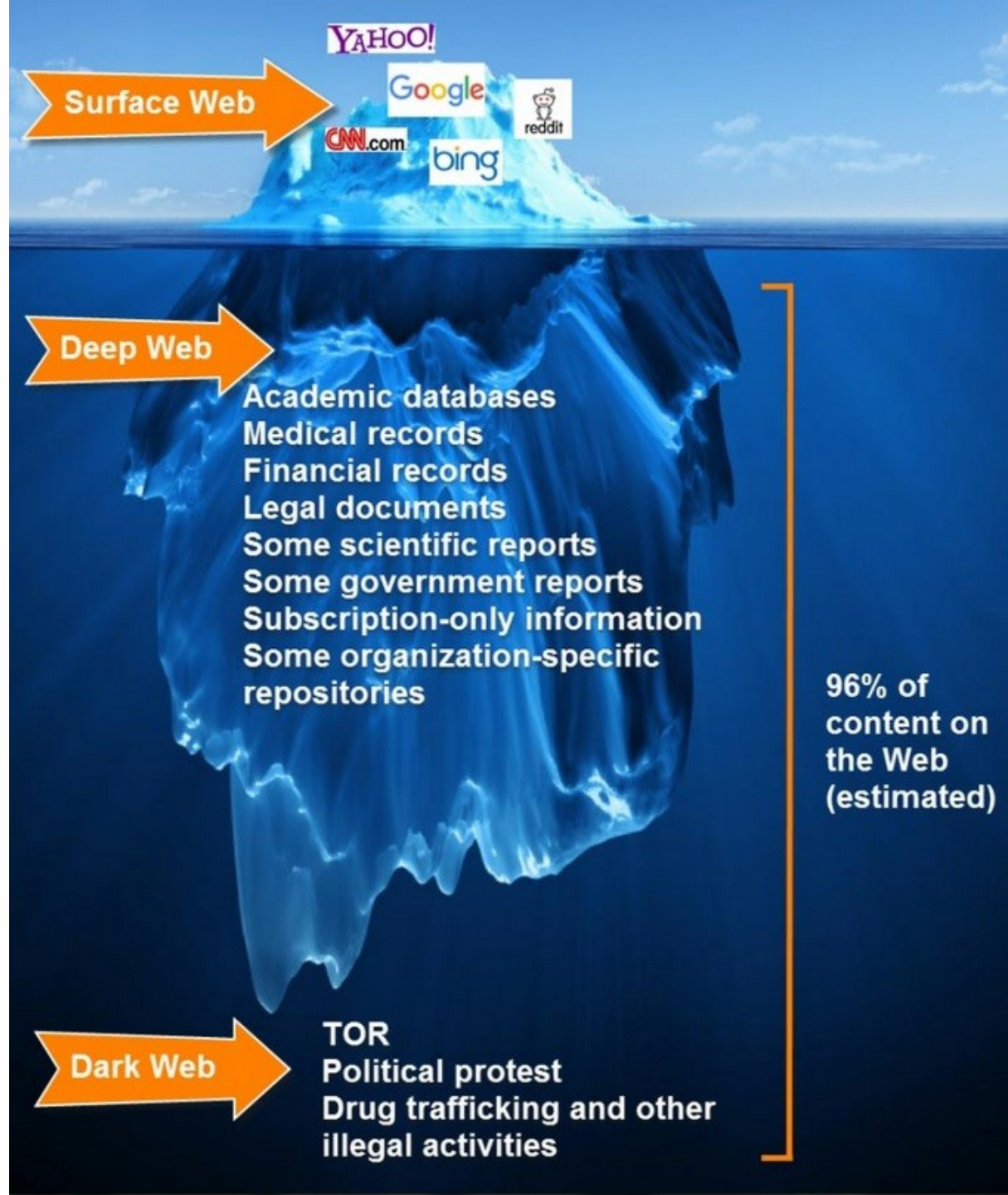
❖ závěrečné práce, materiály z konferencí, vládní publikace, šedá literatura, noviny, newslettery)

❑ Internet

Surface Web x Deep Web x Dark Web

Podrobněji na
semináři 😊

Zdroj: <https://www.airsassociation.org/airs-articles/item/16220-how-to-access-the-dark-web>

Licencované zdroje I.

- ❑ další výrazy - komerční zdroje/databáze, elektronické informační zdroje, **e-zdroje, EIZ**, databáze, dokumenty v elektronické podobě

- ❑ dostupné prostřednictvím **databází**
 - ❖ **volně dostupné - *Open Access***
 - ❖ **komerční (licencované)**

Licencované zdroje II.

- ❑ za úplatu - **pro studenty MU zdarma** 😊
- ❑ informace jsou **prověřené** (prochází recenzním řízením)
- ❑ články většinou dostupné dříve než v tištěné podobě
- ❑ **doporučený zdroj pro psaní seminárních a závěrečných prací**

Databáze

- ❑ **Bibliografické** - pouze základní "identifikační" údaje o dokumentech (název, autor, rok vydání atd.) + abstrakt

- ❑ **Fulltextové** - plné texty dokumentů

- ❑ **Multioborové** - dokumenty z různých oborů
 - ❖ rozsáhlé databáze – např. **ProQuest, Wiley, EBSCO**
 - ❖ není možné mít zaplacený přístup ke všem kolekcím, tj. ke všem fulltextům

Jak se dostanu k licencovaným zdrojům? aneb nejdůležitější slide této prezentace 😊

- ❑ stránky knihovny -

<http://knihovna.fss.muni.cz/ezdroje>

❖ databáze k oborům vyučovaným na FSS

- ❑ Portál elektronických informačních zdrojů MU -

<http://ezdroje.muni.cz/>

❖ databáze i z dalších vědních oborů

Jak se dostanu k licencovaným zdrojům mimo počítačovou síť univerzity? aneb 2. nejdůležitější slide této prezentace 😊

- ❑ Nastavte si na počítači [vzdálený přístup](#)
 - ❖ VPN
 - ❖ Shibboleth
 - ❖ EZproxy

Kde začít?

Vyhledávače, discovery systémy a vědecké sítě

Google Scholar

scienceOPEN.com
research+publishing network

- ❖ EBSCO Discovery Service - "univerzitní Google" pro licencované i volně dostupné zdroje
- ❖ Google Scholar - vyhledávač odborné literatury
- ❖ Science Open - vědecká a publikační síť

Kde hledat odborné časopisy? I.

- ❑ Annual Reviews (do 2018)
- ❑ EBSCO
- ❑ JSTOR
- ❑ ProQuest
- ❑ Sage Journals Online
- ❑ ScienceDirect
- ❑ SpringerLink
- ❑ Taylor&Francis
- ❑ Wiley Online Library

Multioborové databáze jsou dobrým startovním místem pro vyhledávání

Můžete je prohledávat hromadně prostřednictvím [discovery](#)

Kde hledat odborné časopisy? II.

□ Volně dostupné zdroje:

- ❖ [Directory of Open Access Journals \(DOAJ\)](#) - adresář FT vědec. a akad. časopisů s otevřeným přístupem, přes 10.000 časopisů
- ❖ [Central European Journal of Social Sciences and Humanities \(CEJSH\)](#) - abstraktová a fulltextová databáze článků uveřejněných ve vědeckých časopisech z oblasti humanitních a společenských věd vycházejících v ČR, SR, v Maďarsku, Polsku, atd.

Kde hledat knihy?

□ Katalogy

- ❖ [Katalog MU Aleph](#)
- ❖ Souborné katalogy - [knihovny.cz](#), [CASLIN](#)
- ❖ [Ebsco Discovery Service](#)

□ Licencované databáze

- ❖ [Ebsco eBooks](#)
- ❖ [Sage Knowledge](#)

Kde hledat knihy? II.

❑ Další zdroje

❖ [Directory of Open Access Books \(DOAB\)](#) - seznam recenzovaných knih (OA), přes 4000 knih

❖ [Google Books](#)

❑ [DDA](#) - nový způsob nákupu e-knih dle požadavku uživatelů, platforma ProQuest Ebook Central

Kde hledat informace z médií?

- ❖ [Anopress Monitoring Online](#) - mediální zdroje ČR - periodika, TV a rozhlasové vysílání, sociální sítě
- ❖ [PressReader](#) - periodika z více než 100 zemí

Kde hledat závěrečné práce?

- ❖ [Archiv závěrečných prací MU - Thesis](#)
- ❖ [Vysokoškolské kvalifikační práce - Theses](#)
- ❖ [DART - Europe E-theses Portal](#) (evrop. závěrečné práce)
- ❖ [ProQuest® Dissertations & Theses \(PQDT OPEN\)](#) -
Open Access Dissertations and Theses (USA)

Kde hledat statistické údaje?

❖ Český statistický úřad

❖ Eurostat

Kde hledat další zdroje?

- ❖ [Social Science Research Network](#) - brána k informačním zdrojům pro oblast sociálních věd
- ❖ [American Psychological Association](#)
- ❖ [Google Scholar](#)

Shrnutí

Slovníček

šedá literatura = **nepublikované**, polopublikované dokumenty; zprávy (výroční, grantové apod.), závěrečné vysokoškolské kvalifikační práce; konferenční příspěvky a sborníky.

referenční díla = encyklopedie, slovníky, mapy, atlasy, ...

deep web = databáze, zprávy, repozitáře, vládní zprávy

dark web = ilegální aktivity

invisible web = podrobnější a odbornější info; APA PsycNet

media slavery = zneužití informací a vytváření falešných informací pro manipulaci s uživateli a zkreslení jejich názorů

fake news = zkreslené vymyšlené zpravodajství

hoax = poplašné, nebezpečné a zbytečné řetězové zprávy

dezinformace = falešná informace, která zkresluje úsudek jedince

IMRaD = struktura odborného textu (Introduction, Methods, Results and Discussion)

EIZ = elektronické informační zdroje (př.: EBSCO)

komerční zdroje = **licencované zdroje** – databáze za přístupový poplatek

Open Access (OA) = bezplatný přístup k informacím

Píšete závěrečnou práci I.

1. Zvolíte téma

- baví a není obecné
- zkontrolujete, jestli/jak o tom píšou další (př.: Archiv závěrečných prací IS MU)

2. Uděláte informační průzkum

- katalogy knihoven
- licencované zdroje
- veřejné dostupné zdroje (OA)
- opakující se, často citované práce
- (většinou několik fází – seminář)

Píšete závěrečnou práci II.

3. Odborné informace vyhledávejte v licencovaných informačních zdrojích

- ověřené, kvalitní, jedinečné informace
- seznam databází** - stránky knihovny, Portál elektronických informačních zdrojů
- mimo počítačovou síť MU** si nastavte **vzdálený přístup** - např. VPN, Shibboleth

Literatura

- ❑ Katuščák, D., Drobíková, B. & Papík, R. (2008). *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. Nitra: Enigma. 161 s.
- ❑ Bothma, T. (2011). *Navigating information literacy: your information society survival toolkit*. 3rd ed. Cape Town: Pearson Education. 208 s.
- ❑ *Pokyny pro psaní závěrečné práce* (2020), FSS MU, Katedra psychologie. Dostupné z www: <https://psych.fss.muni.cz/studenti/zaver-studia/zaverecna-prace-pokyny>
- ❑ American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.). <https://doi.org/10.1037/0000165-000>
- ❑ PsycNet APA. <http://psycnet.apa.org/>
- ❑ Fake news, hoax, dezinformace: <https://zvolsi.info/surfarovym-pruvodcem/>
<https://www.mediaguru.cz/2017/03/boj-s-dezinformacemi-je-beh-na-dlouhou-trat/>

Obrázky

<http://phdcomics.com/comics/archive.php?comid=1604>

<https://www.quoteload.com/quotes/authors/mitchell-kapor/56045-getting-information-off-the-internet-is-like-taking-a-drink-from-a-fire-hydrant>

<https://www.airsassociation.org/airs-articles/item/16220-how-to-access-the-dark-web>

Děkuji, že jste dočetli až sem a těším se na viděnou na online seminářích. V případě dotazů mi neváhejte napsat na níže uvedený email.

Dana Mazancová

mazancov@fss.muni.cz